

Webrecensie BMGN – LCHR 126:4 (2011)

Martin, Claire (ed.), *Mémoires de Benjamin Aubery du Maurier, ambassadeur protestant de Louis XIII (1566-1636)* (Genève: Droz, 2010, 445 blz., ISBN 978 2 600 01413 7).

De politiek-religieuze relaties tussen Frankrijk en de Republiek in de zeventiende eeuw zijn goeddeels onontgonnen terrein. Overzichtswerken ontbreken, terwijl case-studies vooral aandacht schenken aan de onderlinge conflicten na de troonsbestijging van Lodewijk XIV, met het Rampjaar en de Revocatie als bekende hoogtepunten. Over de vroege zeventiende eeuw is echter veel minder bekend. De door Claire Martin uitgegeven memoires van Benjamin Aubery du Maurier, die van 1613 tot 1624 als Franse ambassadeur in Den Haag resideerde, vormen dan ook een welkome aanvulling.

Du Maurier had als protestant uit de ‘noblesse de robe’ carrière gemaakt in het bestuur. Tijdens de Franse godsdienstoorlogen streed hij kortstondig in de legers van de prins van Condé, om vervolgens in dienst te treden van achtereenvolgens de protestantse theoreticus en staatsman Duplessis-Mornay, de hertog van Bouillon (tevens prins van Sedan), de Franse vorst Hendrik IV, en diens minister van financiën Sully. Na de moord op Hendrik IV in 1610 zond regentes Maria de' Medici hem vervolgens namens Lodewijk XIII als ambassadeur naar Den Haag.

De memoires van Du Maurier verhalen uitgebreid over deze turbulente carrière, met ruime aandacht voor zijn periode in Den Haag. Waarschijnlijk schreef hij het eerste deel in de jaren 1610-1613, en voltooide hij de tekst na terugkeer uit de Republiek. Zoals de meeste memorieschrijvers in de zeventiende eeuw beoogde hij vooral zijn kinderen van advies te dienen, in de overtuiging dat zijn levenservaring hen van pas zou komen. Daarnaast wilde Du Maurier een betrouwbaar historisch

verslag nalaten van zijn levensdaden. Het originele manuscript bevat daarom niet alleen zijn memoires, maar ook een reeks authentieke stukken – brieven, ordonnanties en toespraken – die zijn bestuurlijke loopbaan treffend illustreren, en zijn claim op historische betrouwbaarheid moeten ondersteunen. Jammer genoeg heeft Martin deze bronnen niet opgenomen in haar uitgave; het was interessant geweest om de historische werkwijze van Du Maurier nader te onderzoeken.

Naast een transcriptie van de memoires bevat het boek tevens een lijvige inleiding van 264 pagina's, waarin Martin ingaat op de loopbaan van Du Maurier en zijn sociaal-religieuze ideeën. Op basis van uitgebreid archiefonderzoek slaagt ze er niet alleen knap in om zijn memoires te plaatsen in de bredere context van politieke betrekkingen tussen Parijs en Den Haag, maar ook om de sociale en religieuze wereld van Du Maurier kleur te geven en zijn herinneringen her en der te nuanceren – hoe waarheidsgetrouw Du Maurier ook claimde te zijn, onwelgevallige episodes liet hij liever weg. De erudiete inleiding, een genre dat Franse historici beheersen als geen ander, kent echter ook een keerzijde: afgaand op de omvang en opzet van de inleiding schreef Martin feitelijk een vuistdikke studie over Du Maurier. Als dat echter haar bedoeling was, dan schiet ze tekort, omdat een expliciete vraagstelling en systematische argumentatie ontbreken. De inleiding is kortom vlees noch vis, en dat is spijtig: op basis van haar bronnenonderzoek had Martin beter een serieuze studie kunnen schrijven over Du Maurier, in plaats van de opsommende inleiding waarop de lezer nu wordt vergast.

Desalniettemin werpt Martin in haar inleiding enkele belangwekkende vragen op. Zoals de ondertitel suggereert zijn de impliciete hoofdvragen waarom de Franse kroon een protestantse ambassadeur naar de Republiek stuurde, en hoe Du Maurier zijn geloof wist te verenigen met het dienen van een katholiek vorst. Ongewoon was dat echter niet, legt Martin uit: Franse vorsten zonden wel vaker protestantse ambassadeurs uit, voornamelijk naar de Palts, Zwitserland en de Republiek, omdat zij beter in staat werden geacht de banden met deze protestantse naties te cultiveren.

Zeker een goede verstandhouding met de Republiek was cruciaal, omdat de jonge staat als bondgenoot tegen de Habsburgse expansie fungeerde. Het was de taak van Du Maurier om deze relatie in stand te houden. Gemakkelijk was dat niet. Aan het Parijse hof roerden zich de *dévots*, die steun aan een protestantse natie principieel verwierpen, terwijl Du Maurier in Den Haag moest schipperen tussen landsbelang en religieuze overtuiging. Alhoewel hij in zijn memoires als een overtuigd hugenoot naar voren komt, koos hij uiteindelijk voor blinde loyaliteit aan de vorst. Door het trauma van de Franse burgeroorlogen had Du Maurier een hartgrondige afkeer ontwikkeld voor conflict, en plaatste hij trouw aan de monarchie boven religie.

Tijdens de Bestandstwisten spande Du Maurier zich bijvoorbeeld in om Oldenbarnevelt vrij te krijgen of tenminste te behoeden voor het schavot, omdat Frankrijk gebaat was bij een stabiele Republiek, ook al lagen de religieuze ideeën van de ambassadeur meer in de lijn van de gomaristen. Zijn interventie bracht hem bovendien in conflict met prins Maurits, die de inmenging van Du Maurier in de binnenlandse politiek weinig kon waarderen. De economische opkomst van de Republiek leidde eveneens tot fricties, maar ook hier verdedigde Du Maurier consequent de Franse belangen; protesten van Nederlandse kooplieden in Frankrijk, die zich beklagden over extra belastingen, wuifde hij stelselmatig weg.

Alhoewel Martins boek dus op twee gedachten hinkt – studie of bronnenuitgave? – zijn de impliciete vragen die ze aansnijdt belangwekkend, en doen ze de lezer verlangen naar een diepgravende analyse. Het is dan ook te hopen dat dit boek een aanzet zal vormen voor verder onderzoek naar de politieke en religieuze relaties tussen Frankrijk en de Republiek in de zeventiende eeuw.

David van der Linden, Universiteit Utrecht

Webrecensie BMGN 126:2 (2011)

Martyn, Georges, e.a. (eds.), *Geschiedenis van de advocatuur in de Lage Landen* (Pro Memorie. Bijdragen tot de rechtsgeschiedenis in Nederland 11 (2009) 1-2; Hilversum: Verloren, [S. l.]: Stichting tot Uitgaaf der Bronnen van het Oud-Vaderlandse Recht, 2009, 424 blz., ISBN 978 90 8704 135 9).

Naar aanleiding van de tweehonderdste verjaardag in 2010 van het napoleontische decreet op de advocatuur, werd in Gent een colloquium georganiseerd gewijd aan de geschiedenis van de advocatuur in de Lage Landen. Zoals de uitgevers zelf stellen is het geen echt overzichtswerk geworden: daarvoor is de geschiedenis van deze juridische beroepsgroep nog te zeer een onontgonnen terrein. Maar deze bundel, die twintig bijdragen bevat, biedt alleszins een eerste aanzet. In die zin beantwoordt hij ook aan de doelstelling van de uitgevers een historische ontwikkeling te schetsen van de advocatuur sinds haar introductie in de middeleeuwen tot vandaag. Het globaal overzicht weerspiegelt grotendeels de huidige stand van het onderzoek. Dit leidt tot een overwicht van Vlaamse contributies ten aanzien van de Nederlandse bijdragen, omdat juist in Gent en Leuven jonge rechtshistorici dit tot op heden braakliggend terrein zijn beginnen ontginnen. Opvallend is wel dat het Franstalig landsgedeelte van België ontbreekt. Geen advocaten dus van het prinsbisdom Luik en van het graafschap Henegouwen. Voor het Ancien Régime ook geen advocaten van het hertogdom Brabant.

Het werk is chronologisch opgevat. Sommige bijdragen bieden een ruim historisch overzicht, zoals dat van G. Martyn over het graafschap Vlaanderen; van M.-C. le Bailly en P. Brood over de advocatuur in de Noordelijke Nederlanden vanaf het einde van de zestiende eeuw tot 1838 of van F. Keverling Buisman over de advocaten bij het Hof van Gelre en Zutphen. Anderen focussen eerder op bepaalde scharniermomenten, zoals S. Faber over de strafadvocaat in Amsterdam (1798-1811) of B. Delbecke over de advocaten en de vrijheid van drukpers in de Belgische grondwet (1830-1831). Hoewel uiteraard chronologisch ingebed, behandelen meerdere contributies eerder specifieke thema's: zo onderzoekt J. Monballyu de rol van advocaten in heksenprocessen; C. Jansen de opleiding van advocaten sinds het einde van de achttiende eeuw; en R. Verkijk de gedragsregels van advocaten. Twee biografieën, één van Edmond Picard door B. Coppein en één van de Antwerpse